

2009-09-30

Remissvar angående

Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (SOU 2009:25)

Historielärarnas Förening vill härmed anmäla sina synpunkter när det gäller betänkandet En hållbar lärarutbildning (SOU 2008:112). Historielärarnas Förening är en ideell organisation som verkar för att stärka och utveckla historieundervisningens villkor och kvalitet på alla nivåer (grundskola, gymnasium, högskola och folkbildning). Det betyder att föreningen anser utformningen av skollagen vara av största betydelse.

Sammanfattande synpunkter

Historielärarnas Förening anser att de förslag som betänkandet ”Den nya skollagen” innehåller, i huvudsak är mycket positiva för kvaliteten i den svenska skolan. Om de genomförs och kombineras med tydliga behörighetsregler och tydliga kursplaner finns goda möjligheter till en kvalitativ höjning av den svenska skolan. Läger man därtill en ökad frihet för lärare att styra över sin egen fortbildning kan detta sammantaget bidra till att öka läraryrkets attraktionskraft, vilket ytterligare skulle bidra till en positiv skolutveckling. Följande sammanfattande punkter kommenteras i urval längre fram i dokumentet:

Positiva inslag i betänkandet är:

- att de centrala övergripande målen samlats i det inledande kapitlet och som bl.a. innebär att samma principer ska gälla för samtliga skolformer och verksamheter;
- markeringen av en trygg skolmiljö som grund för elevers lärande och utveckling;
- förtydligandet av ansvarsfördelningen mellan huvudman och rektor;
- betoningen av ett systematiskt och dokumenterat kvalitetsarbete i skolan;
- markeringen av att elever inspireras att engagera sig i sin egen utbildning och skolans inre arbete;
- att begreppet ”undervisning” ges en tydligare definition.

Negativa inslag i betänkandet är:

- otydligheten när det gäller ramarna för religionsförkunnelse i förskolor, skolor och fritidshem med konfessionell inriktning;
- otydligheten när det gäller i vilken mån timplanen i grundskolan verkligen är en huvudregel.

Några kommentarer

Ett tydligare regelverk för skolan

Betänkandet innehåller en lång serie positiva förslag, av vilka ett flertal nämns i sammanfattningen ovan. Det kanske viktigaste är själva anslaget i betänkandet, att ge alla skolformer en enhetlig ram, vilket kommer att främja förutsättningarna för likvärdighet. Historielärarnas Förening ser med glädje på att det inledande kapitlet innehåller övergripande mål för barn- och ungdomsutbildningen som betonar lika tillgång till utbildning och alla elevers rätt till utbildning. Härigenom ökar förutsättningen för att alla elever ska få undervisning i alla ämnen och av lärare som är utbildade för uppgiften. Betoningen av ett systematiskt kvalitetsarbete innebär att elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen ska vara föremål för återkommande uppföljning. Risken för att någon elev ska passera genom skolan med brister som inte upptäcks eller åtgärdas minskar väsentligt. Detta betyder i sin tur att möjligheten för lärare och rektorer att planera undervisningen på ett ändamålsenligt sätt ökar. Rektors roll som pedagogiskt ansvarig lyfts fram, vilket för lärarna innebär att de också kan ställa krav på att rektor verkligen axlar denna roll. Elevernas engagemang i sin egen utbildning och i skolan som sådan betonas i betänkandet. Det förtjänar att påpekas att för att detta engagemang ska vara möjligt att bygga upp, måste demokratiutbildningen ske med en genomtänkt progression och baserad på träning i kritiskt tänkande. I detta sammanhang synes en väl fungerande historieundervisning utgöra närmast en ovillkorlig förutsättning.

Begreppet ”undervisning” blir tydligare

I betänkandet ges begreppet ”undervisning” definitionen: ”målstyrda processer som under ledning av lärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden”. Detta innebär att undervisning inte kan vara vad som helst och att elevernas chans att verkligen få sin garanterade undervisningstid ökar. Alldeles tydlig är definitionen dock inte, eftersom det fortfarande är ovisst i vilken mån en skola reellt kan trola bort undervisningstid genom att hänvisa till långvariga projektarbeten, grupparbeten m.m., där det i praktiken är högst ovisst i vilken mån verksamheten är lärarledd.

Frågan om religionsförkunnelse fortfarande otydlig

I betänkandet understryks tydligt att utbildningen vid en skolenhet med kommunal huvudman ska vara icke-konfessionell, medan en fristående förskola eller skola kan ha en konfessionell inriktning, ”där deltagande i de konfessionella inslagen ska vara frivillig”. Detta betyder att själva undervisningen ska vara fri från religionsförkunnelse. Betänkandet är emellertid svajigt när detta exemplifieras (s. 252). Där heter det att begreppet ”utbildning” är vidare än ”undervisning” och därför kan innehålla konfessionella inslag. Detta ordval är mycket olyckligt, eftersom det då kan innebära att utbildningen är konfessionell men undervisningen är icke-konfessionell, vilket knappast bidrar till att bringa klarhet i en redan förvirrad debatt. Bättre hade varit att i detta sammanhang använda uttrycket ”verksamhet” i stället för ”utbildning”. Allra bäst hade dock varit att markera varje elevs rätt till icke-konfessionell undervisning under skoltid, dvs. den tid som markeras av skoldagens början och slut. Om någon förälder vill låta sitt barn präglas till en viss religion bör de konfessionella inslagen tydligt ligga utanför den skolpliktsbaserade undervisningen. I den mån elevens rätt till konfessionsfri undervisning kolliderar med föräldrarnas önskan om religiös prägling av sina barn bör elevens rätt prioriteras.

Timplanen – en kvalitetsgaranti för eleverna

I betänkandet fastslås att grundskolan ska ha en timplan för de ämnen som anges. Den garanterade undervisningstiden är 6 665 timmar. Den nationella timplanen ska gälla för såväl kommunala som fristående skolor. Denna huvudregel undermineras emellertid betänkligt av ett antal undantag som regeringen, ”eller den myndighet regeringen bestämmer”, föreslås kunna medge. De kommuner som deltar i det s.k. försöket med timplanelös grundskola (ca 800 skolor) nämns som möjliga undantag, liksom de fristående skolor ”som inte önskar tillämpa timplanen”. Enligt Historielärarnas Förening bör man också när det gäller timplanen utgå från vad som enklast och tydligast kan garantera alla elever en minimitid för alla ämnen. Endast den som vill ge eleverna mindre undervisningstid än vad timplanen anger kan ha något emot den. Vi vet av erfarenhet att lättsinne med timplanen drabbar eleverna genom att de ges alltför få undervisningstimmar i vissa ämnen, särskilt de som buntas ihop i orienteringsblock. Historia är inte det enda ämnet som misshandlats inom ramen för olika typer av pedagogisk försöksverksamhet. Timplanen är en av de viktigaste faktorerna för att garantera eleverna en likvärdig undervisning, vilket betänkandet framhåller som en av skolans grundvalar.